

Els polítics de Lleida al Trienni Liberal (1820-1823)

Antoni Sánchez i Carcelén (Universitat de Lleida)

Resum / Resumen / Abstract

En aquest estudi es pretén analitzar la composició social i ideològica dels quatre consistoris municipals que es van formar a la ciutat de Lleida al Trienni Liberal. A l'inici d'aquesta nova etapa històrica ja es va comprovar com els individus (sobretot nobles) que van controlar l'Ajuntament de Lleida al sexenni absolutista posterior a la Guerra del Francès van perdurar, per tant, no es produir cap revolució. Tot i que poc a poc aquests elements més absolutistes i com a màxim més identificats amb el liberalisme més moderat i proper al tradicionalisme van anant deixant pas a una nova classe dirigent política procedent dels sectors socials més dinàmics (professions liberals i activitats comercials), la qual va fer-se amb el consistori lleidatà a l'any 1823, va ser el triomf dels "exaltats". Aquesta experiència va finalitzar amb la invasió dels Cent Mil Fills de Sant Lluís i la posterior destrucció del règim constitucional.

En este estudio se pretende analizar la composición social e ideológica de los cuatro consistorios municipales que se formaron a la ciudad de Lleida al Trienio Liberal. Al inicio de esta nueva etapa histórica ya se comprobó como los individuos (sobre todo nobles) que controlaron el Ayuntamiento de Lleida en el sexenio absolutista posterior a la Guerra del Francés perduraron, por lo tanto, no se llevo a termino ninguna revolución. Aunque poco a poco estos elementos más absolutistas, y como máximo más identificados con el liberalismo más moderado y cercano al tradicionalismo, fueron dejando paso a una nueva clase dirigente política procedente de los sectores sociales más dinámicos (profesiones liberales y actividades comerciales), la cual se hizo con el consistorio leridano en el año 1823, fue el triunfo de los "exaltados". Esta experiencia finalizó con la invasión de los Cien Mil Hijos de Sant Lluís y la posterior destrucción del régimen constitucional.

In this study there is tried to analyze the social and ideological composition of all four municipal councils that were formed to Lleida's city to the Liberal Triennium. To the beginning of this new historical stage already it was verified as the individuals (especially noble) that they controlled Lleida's town hall in the absolutist sexeny later to the War of the Frenchman they lasted, therefore, I do not lead to him to term any revolution. Though little by little these elements more absolutistes, and as maximum more identified with the liberalism most moderate and near to the traditionalism, were opening way to a new leader class politics proceeding from the most dynamical social sectors (liberal professions and commercial activities), which did with the council leridano in the year 1823, was the victory of the "impassioned ones". This experience finished with the invasion of Hundred Sons of Saint Louis and the later destruction of the constitutional regime.

277

Paraules clau / Palabras clave / Key Words

Poder polític, Lleida, la Paeria, liberalisme, Trienni Liberal.

Poder político, Lleida, la Paeria, liberalismo, Trienio Liberal.

Political power, Lleida, la Paeria, liberalism, Liberal Triennium.

El poder municipal al començament del règim liberal. La formació del primer consistori constitucional

Una de les conseqüències de la tornada a l'estudi de la història política ha estat l'augment i la proliferació d'investigacions que intenten analitzar les elits polítiques, econòmiques i intel·lectuals, a més de desenvolupar-se noves metodologies com per exemple la biografia política, la prosopografia i l'aplicació de tècniques i anàlisis estadístics. Cal destacar, per exemple, el llibre d'Isabel Burdiel *La política de los notables* o els estudis de Mariano Baena Alcázar *Elites y conjuntos de poder en España (1939-1992)* i els treballs de Jesús Cruz y Gregorio de Fuente sobre les elits liberals, encara que l'obra pionera en la recuperació de la

historia política a la historiografia espanyola és l'estudi de Alberto Gil Novales *Las sociedades patrióticas*, ja que va realitzar una enorme biografia col·lectiva. Pel que fa al cas lleidatà s'ha de citar la investigació i el treball de Quintí Casals *Polítics de Lleida*.¹

Per tant en aquest estudi es pretén continuar en aquesta línia per conèixer millor l'origen dels dirigents polítics al Trienni liberal, en aquest cas, de la ciutat de Lleida.

L'1 de gener de 1820 va començar la insurrecció protagonitzada per Riego, però no van arribar les notícies a la ciutat fins al seu triomf ja en el mes de març.²

Per tant, l'inici del 1820 va ser molt tranquil. El consistori absolutista va assistir com era costum des de 1815 a la festa del 14 de febrer, la qual també va tornar a aplegar tots els veïns entorn de la Catedral Nova per tal de donar gràcies a Déu per la llibertat que gaudien a causa de la passada expulsió dels francesos l'any 1814. El bisbe Renteria, el Degà i tot el Capítol van oficialar la cerimònia.³

A partir del mes de març el món polític va girar 180° generant uns canvis transcendents ja que el 12 de març de 1820 un ofici del Corregidor va transmetre que Ferran VII mitjançant el Reial Decret del 7 de març s'havia decidit a jurar la constitució gaditana de 1812. A més a més va ordenar que totes les autoritats del regne espanyol també havien de realitzar aquest jurament i havien de procedir a la seva publicació amb la una solemnitat extrema. Ràpidament la Paeria (nom històric de l'Ajuntament de Lleida) a través d'un pregó va fer saber a tots els habitants de Lleida aquesta gran notícia. Seguidament el ple municipal va acordar que s'hauria de publicar la Constitució de Cadis el 14 de març de l'any 1820. El batlle Major Josep Ruiz Manzano (continuava administrant justícia al partit de Lleida i també treballava al de Cervera en qualitat de jutge de primera instància) va llegir-la a la plaça Major (Tomàs Mustany i Joan Solé van cobrar dues lliures, un sou i tres diners per la fabricació del tauló destinat a la promulgació de la carta magna).⁴

278

Per celebrar-ho es va dur a terme una salva d'artilleria davant de tota la guarnició de l'exèrcit establert a Lleida i un múltiple toc de les campanes de la Catedral Nova. Van rebre una invitació especial el bisbe Renteria, el Degà, el Capítol, l'ardiaca Espiga i els quatre rectors de la ciutat (aquests últims havien de jurar i publicar la constitució a les seves parròquies).⁵

-
1. Fuentes, Juan Francisco, *La formación de la clase política del liberalismo español: análisis de los cargos públicos del Treinío Liberal*, Historia Constitucional, número 3, junio 2002, p.1-2; Burdiel, Ignacio, *La política de los notables. Moderados y avanzados durante el régimen del Estatuto Real (1834-1836)*. Institució Alfons el Magnànim, Valencia, 1987; Cabrera (Dir.), Manuel, *Con luz y taquígrafos. El Parlamento en la Restauración (1913-1923)*, Madrid, 1998, Taurus; Baena del Alcázar, M, *Elites y conjuntos de poder en España (1939-1992). Un estudio cuantitativo sobre Parlamento, Gobierno y Administración y gran empresa*, Madrid, 1999, Taurus; Cruz, Jesús, *Los notables de Madrid, Las bases sociales de la revolución liberal española*. Madrid, 2000, Alianza; De la Fuente, Gregorio, *Los revolucionarios de 1868. Elites y poder en la España liberal*. Madrid, 2000, Marcial Pons; Gil Novales, Alberto, *Las sociedades patrióticas (1820-1823). Las libertades de expresión y de reunión en el origen de los partidos políticos*, Madrid, 1975, 2 vol., Tecnos. A la exhaustiva prosopografia inclosa en aquesta obra li va seguir uns anys després la publicació pel mateix Gil Novales del *Diccionario biográfico del Trienio liberal*, Madrid, 1991, El Museo Universal; Carasa, Pedro, *Prosopografía. Elites contemporáneas*, Valladolid, 1994, Universidad de Valladolid; i Casals, Quintí, *Polítics de Lleida*, Lleida, 2002, Edicions de la Universitat de Lleida.
  2. Arxiu Municipal de Lleida (A.M.L.). Actes i deliberacions de l'any 1820, fulles 1 i 4.
  3. Op. Cit. p. 7.
  4. Op. Cit. p. 11-12.

La primera conseqüència rellevant del nou règim va ser la creació de les diputacions provincials arreu del territori espanyol. L'elecció dels representants de Lleida per esdevenir diputats provincials en la Diputació de Catalunya es va realitzar de la següent manera: Primer cada ajuntament constitucional del partit de Lleida havia de nomenar un candidat, d'aquests només s'escollirien dos, que competirien amb dos del partit de Balaguer, dos del de Tàrraga i, d'aquests sis s'havia d'escollir un representant que anés a Barcelona. El 21 de març de 1820 va ser el dia en el qual Josep Espiga va ser el candidat escollit per Lleida per ser membre de la diputació provincial.⁶

El 17 de març de 1820, mentre els regidors esperaven que Ferran VII jurés la Constitució van rebre uns formularis del cap polític de la província de Lleida, el senyor Josep de Castellar. En aquest document s'autoritzava Castellar a designar un nou consistori. Finalment, el 26 de març de 1820 va arribar la notícia que Ferran VII s'havia decidit ha jurar la Constitució i convocar les Corts (el 19 de juliol de 1820 el rei va jurar la Constitució).⁷

Els regidors de l'ajuntament que n'havien format part com a mínim a partir del 1814 van mostrar els seus dubtes en referència a si havien de continuar en els seus càrrecs i realitzar les mateixes funcions o no.⁸

Els antics inquilins del poder local tenien raó al donar a conèixer les seves inquietuds perquè el 18 de març de 1820 es va produir un canvi substancial pel que fa als representants del govern municipal. Es va crear un consistori provisional a l'espera de la celebració d'unes eleccions. La nova legislació contemplava la elecció de dos batlles, a Lleida s'escollia un com a primer i un altre com a segon, mentre que els regidors, vuit per aquesta ciutat i els síndics, dos, de manera periòdica. D'aquests càrrecs, els batlles es tenien d'elegir anualment, mentre que dels regidors i els síndics s'havien de renovar la meitat cada any, sent normal que un regidor o síndic perdurés dos anys al compliment de les seves funcions al consistori. L'elecció dels càrrecs es realitzava en dos graus i el sistema era extremadament llarg. En primer lloc, es cridava a través d'un pregó als veïns de la ciutat per a què es concentrassin a la parròquia en la qual estaven empadronats. Una vegada reunits als temples, condicionats com col·legis electorals, els veïns

5. Op. Cit. p. 20.

6. Institut d'Estudis Ilerdencs (I.E.I.). Fons Antic. Dipòsit Antic de l'Hospital de Santa Maria. Correspondència (1820-1822). Cartulari dels oficis passats al senyor Cap Superior Polític d'aquesta província (Catalunya), des del 19 de març del present any 1820 fins al 31 de desembre de 1820.

7. Op. Cit.

8. A.M.L. Actes de l'Ajuntament de Lleida, 1820, p. 12. Integraven la Paeria els membres de l'elit social lleidatana. Trobem com a batlle i regidor degà Antoni de Gomar; com a regidors a Joan Bautista Casanoves (era ciutadà honrat de Lleida, advocat i regidor perpetu), Josep Antoni de Bufalà (era ciutadà honrat de Barcelona), Mariano Ignasi Arajol (era doctor en lleis), Josep Xavier Berga (era ciutadà honrat), Joaquim Martorell (era advocat i doctor en lleis), Jacint Pallarès (era regidor perpetu de Lleida, provenia d'una família noble de relativa importància que tenia el seu origen en el regnat de Carles II, moment en el qual li van concedir el privilegi militar. Per tant, era la família més antiga que ocupava sempre aquest càrrec de regidor. La Paeria el va admetre en la plaça dels cavallers i el va nomenar regidor preminent) i Manuel Baltasar de Tàpies, noble. Ignasi Temple era el síndic procurador general. Mentre que Manuel Muntis Agnells i Miquel Murillo eren els síndics personers. Antoni Bordialva, Francesc Blavia, Joan Mensa i Bonaventura Roca eren els diputats del comú. Francesc Solano i Pallás el secretari. Arxiu Municipal de Lleida, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 1816, p.3. Òbviament es van produir diversos canvis en els càrrecs de síndics i diputats del comú, per exemple, a l'any 1820 pel que fa als diputats van sortir escollits Magí Farga i Jaume Lamarca. Treballaran juntament amb Josep Garriga i Pere Jordà. Antoni Benito de Queraltó va ser escollit síndic personer en substitució de Cristòfol Mestre. Arxiu Municipal de Lleida, Actes de l'Ajuntament de Lleida, 1819, p.34.

assistents escollien a un secretari i a dos escrutadors a cada circumscició per a què vigilessin amb la fi d'obtenir una òptima transparència en tot el procés electoral. L'elecció es realitzava a veu alta i per separat per a cada càrrec, aquest sistema es repetia posteriorment per a l'elecció dels electors corresponents a cada una de les quatre parròquies en les que estava dividida la ciutat. Una vegada que s'havien escollit els compromissaris la junta d'electors resultant es va reunir poc després per seleccionar en segon grau els càrrecs de l'ajuntament entre els veïns reconeguts de Lleida.⁹

En aquestes eleccions la participació va ser discreta ja que no va arribar al 50%, la qual cosa va posar en evidència que els canvis liberals necessitaven un procés d'adaptació. No obstant es va produir un avanç considerable en l'articulació de dos bàndols cada vegada més definits: liberals-exaltats i absolutistes-moderats.¹⁰

El nou batlle constitucional va ser el noble Domènec de Marañoso (un avantpassat seu, Marià Marañoso, havia estat regidor vitalici de 1781 a 1786 i, el mateix Domènec va ser designat regidor degà de l'Ajuntament de Lleida l'any 1830). Així doncs, fou nomenat batlle primer i president. El ciutadà honrat Ignasi Temple (un avantpassat seu, Antoni Temple, fou designat regidor vitalici de 1795 fins el 1807, el mateix Ignasi havia estat nomenat síndic procurador durant 1815-1817) fou elegit batlle segon, mentre que com regidors varen ser escollits Antoni Benet de Queraltó (abans va ser diputat del comú), Joaquim Mensa, Joan Francesc, Manuel Fuster, Pere Niubó (havia estat diputat a l'anterior etapa, 1814-1819), Antoni Ribé (també havia estat diputat del comú), Marià Gigó i Pau Balaguer. Finalment s'ha d'indicar que com a síndics van ser designats Francesc Blavia i Josep Vidal. Al mateix temps va tenir lloc la pressa de possessió de les noves personalitats que formaven la Paeria liberal. Per poder fer-ho van haver de jurar el seu nou càrrec, que portava inserida intrínsecament una obligació que va consistir en prometre protecció a la constitució política i a tota la Família Reial.¹¹

280

Analitzant la composició social dels nous membres del poder local es pot comentar que a pesar que en proporció total pel que fa als regidors va haver una lleugera majoria dels representants liberals, per contra els càrrecs corresponents als batlles van ser controlats, fins el 1822, pels membres de l'elit absolutista de la ciutat. El grup liberal estava encapçalat per alguns professionals liberals amb una forta càrrega intel·lectual (notaris, advocats, metges, cirurgians i procuradors) que havien quedat al marge dels nomenaments anteriors, una part dels grans hisendats (en la primera meitat del segle XIX es va generalitzar a Catalunya el nom hisendat en lloc del de "pagès" per distingir als individus que realment gestionaven el patrimoni rústic dels

9. Casals, Quintí, *Polítics de Lleida, Lleida*, Universitat de Lleida, 2002, p. 162; A.M.L. Caixa 1.413 i 1.426, "Expediente formado en razón del nombramiento del Alcalde y Ayuntamiento Constitucional de la presente ciudad de Lérida para el año 1820 y 1821". Segons consta en aquest expedient els veïns reconeguts escollien compromissaris de les parròquies en relació al seu nombre d'electors: set de Sant Llorenç, que tenia 800 veïns; dos de Santa Maria Magdalena, que tenia 142; dos de Sant Andreu, que tenia 200; i sis de Sant Joan que tenia 758.

10. Casals, Quintí, *Polítics de Lleida, Lleida*, Universitat de Lleida, 2002, p. 163; i A.M.L. "Diligencias para la elección de electores en 1820", caixa 1.426. En la resta de capitals catalanes estudiades (Granollers, Reus i Tarragona) la participació electoral es va situar entre el 10 i el 50%. Arnabat, Ramon, *La revolució de 1820 i el Trienni liberal a Catalunya*, Vic, 2001, Eumo editorial, p. 133-139.

11. A.M.L. Actes de l'Ajuntament de Lleida, 1820, p. 18. El jurament era: ¿juras por Dios y los Santos Evangelios guardar y hacer guardar la Constitución política de la Monarquía sancionada por las Cortes generales y extraordinarias de la Nación, ser fiel al Rey, observar las Leyes, y administrar imparcialmente la Justicia?

que el treballaven directament) que apostaven per les reformes polítiques i el sector de comerciants i de rics menestrals amb una projecció incipient dels seus negocis que superava les barreres del comerç local.¹² (Taules I i II)

Quadre 1: Ajuntament de Lleida absolutista, inici de l'any 1820.

Batlle i regidor degà	Regidors perpetus	Síndic personer	Diputats
Antoni de Gomar, Senyor de la Granadella, cavaller, noble	Joan Bautista Casanoves, ciutadà honrat de Lleida, doctor en lleis i advocat	Antoni Benet de Queraltó, noble i advocat	Magí Targa, notari
	Josep Antoni de Bufalà, ciutadà honrat de Barcelona		Jaume Lamarca, llaurador hisendat
	Mariano Ignasi Arajol, doctor en lleis, advocat		
	Josep Xavier Berga, notari i ciutadà honrat		
	Joaquim Martorell, advocat i doctor en lleis		
	Jacint Pallarès, cavaller, noble de Tàrragona		
	Manuel Baltasar de Tàpies, noble		

Font: Elaboració pròpia a partir de les actes de l'Ajuntament de Lleida de 1820.

Es pot apreciar com en aquest consistori els privilegiats dominen el poder local, a més de manera vitalícia. Només hi ha espai pels altres grups socials als càrrecs de síndic personer i als de diputats del comú, que òbviament són secundaris.

12. Casals, Quintí, *Polítics de Lleida, Lleida*, Universitat de Lleida, 2002, p. 163 y 166; i Congost, Rosa, "De pagesos a hisendats: reflexions sobre l'anàlisi dels grups socials dominants. La regió de Girona (1780-1840)", *Recerques*, núm. 35, Barcelona, p. 51-72.

Quadre 2: Primer ajuntament constitucional liberal, març de 1820.

Batlle consitucional primer i president	Batlle constitucional segon	Regidors	Síndic personer
Domènec de Marañoso, noble, Coronel de l'exèrcit nacional	Ignasi Temple, ciutadà honrat, advocat, antic síndic procurador general	Antoni Benet de Queraltó, noble i advocat, abans va ser diputat del comú	Francesc Blavia, ferrer
		Joaquim Mensa, hisendat i advocat	Josep Vidal, comerciant
		Joan Francesc, doctor en medicina i Comandant de les Milícies Nacionals l'any 1822	
		Manuel Fuster, escribà	
		Pere Niubó, veí honrat, hisendat abans va ser diputat	
		Antoni Ribé, llaurador i propietari, abans va ser diputat del comú	
		Mariano Gigó, advocat, regidor l'any 1823	
		Pau Balaguer, responsable de la loteria i adroguer	

Font: Elaboració pròpia a partir de les actes de l'Ajuntament de Lleida de 1820.

Com ja he comentat abans podem contemplar com en comptes d'un batlle n'hi va haver dos (un era el primer i un altre era el segon) en la nova estructura liberal, a més a l'etapa liberal no hi hauran diputats del comú. També es pot apreciar la incorporació de nous elements en les places corresponents al batlle primer, Domènec de Marañoso anteriorment mai havia format part de l'Ajuntament lleidatà (tot i que la seva família al segle XVIII va tenir una presència continuada al consistori pel seu grau de noblesa) i al batlle segon ja que Ignasi Temple només va poder accedir al càrrec de síndic procurador general l'any 1816, però mai va poder ser regidor i, sobretot, a les de regidors perquè tres antics diputats del comú van assolir aquest càrrec (Antoni Benet de Queraltó i Pere Niubó van ser moderats mentre que Antoni Ribé va ser liberal).

Així doncs, encara que tímidament, es va produir un petit avanç cap a una major democratització del poder local. Tot i que s'ha de tenir ben present que el primer consistori liberal va estar encapçalat per un alt oficial de l'exèrcit nacional, o sigui, d'un habitual pilar de

l'Antic Règim. Però, això sí, van poder endinsar-se pel que fa als regidors individus que anteriorment estaven vedats, com per exemple, un llaurador, un administrador de la loteria i un veí honrat. Parlant en termes percentuals, exceptuant el càrrec de síndic personer per ser secundari, es pot establir que un 60% del nou ajuntament va estar format per personalitats totalment noves en relació a les que no havien ostentat en cap moment cap ofici polític. També es pot apuntar que els càrrecs de batlle constitucional primer i segon són els que més conservadors es mostren ja que set regidors, excepte Antoni Benet de Queraltó, van caracteritzar-se per defensar una clara tendència liberal. Sens dubte, s'havia realitzat un considerable canvi en el principal òrgan de poder local. Tot i que en general es pot afirmar que la majoria eren de tendència moderada.

Com és lògic aquesta nova situació no va agradar a les forces vives absolutistes de la ciutat ja que les velles classes i grups privilegiats van voler controlar les eleccions de l'any 1820, en aquest cas va arribar una "teoria de la conspiració" protagonitzada pels eclesiàstics. Aquesta fou comunicada pels regidors liberal de la Paeria al cap polític de Lleida, que era Josep de Castellar, qui va realitzar el 24 d'abril de 1820 una exhortació per a què la població que hi tenia dret participés i votés, sense fer cas dels religiosos en aquesta matèria. En aquests moments els membres de l'església, els religiosos seculars i els regulars tractaven d'influir en la gent (segons l'acusació dels regidors) per tal de mediatitzar les eleccions parroquials, que eren la base de les eleccions de diputats a Corts. El Cap Superior va enviar un Ofici el 27 d'abril del 1820 al Capítol i al bisbe Renteria a fi què intentessin evitar-ho. Aquestes pressions als eclesiàstics van sorgir efecte, com així va demostrar un altre ofici, aquesta vegada de Josep de Castellar, Cap del Govern Polític Superior de Catalunya (el 10 de juliol de 1820). En aquest document, Castellar es va mostrar molt content pels resultats de les eleccions i perquè s'havien desenvolupat amb total normalitat (en aquest moment no va imaginar-se que les reaccions que s'originarien serien tant dramàtiques).¹³

283

De l'anàlisi dels primers resultats de les eleccions no provisionals es pot observar que els membres de l'Església i els de la pagesia benestant van continuar assolint la majoria dels representants, per tant, seguien ostentant el control de l'aparell polític local.

Tornant a l'evolució de la nova corporació local cal esmentar que una de les premisses bàsiques per poder accedir a formar part del nou ajuntament era tenir com a mínim cinc anys de residència en la població en la qual havien d'ocupar els seus càrrecs. Domènec de Marañoso, Antoni Benet de Queraltó i Joan Mensa no complien aquest requisit i per tant van fer el jurament del seu càrrec sota la protesta formal dels antics regidors.¹⁴

Domènec de Marañoso va fixar la seva residència a Lleida a partir del mes de juny de l'any 1819, per tant incomplia l'article 317 de la constitució que indicava que per ser batlle o regidor era necessari almenys 5 anys de residència permanent en aquesta localitat; no la tenia perquè era un Coronel de l'exèrcit i estava habituat a no tenir una residència estable (en accedir al càrrec de batlle va deixar de ser-ho, Marañoso estava condecorat amb la creu de Sant Hermenegildo).¹⁵

---

13. Arxiu Diocesà de Lleida (ADL), Bisbe Renteria, Lligall 6. Cap Polític de Lleida, 24 d'abril de 1820; i Josep de Castellar, Cap del Govern Polític Superior de Catalunya. Barcelona, 10 de juliol de 1820. El President de les Corts, Josep de Espiga i Gadea, Arquebisbe electe de Sevilla i diputat per la província de Catalunya va reflectir els ideals bàsics del liberalisme: llibertat civil, propietat, seguretat personal i dignitat de l'home.

14. Op. Cit.

El 24 de març de 1820 el regidor Manuel Fuster i Vaquer va ser escollit comissionat per tal d'assistir a Madrid a la Junta que garantia l'establiment del sistema constitucional.¹⁶

A continuació es va publicar la Constitució a la Santa Església Catedral i a les quatre parròquies de la ciutat. Dintre d'aquests actes festius van celebrar un ofici d'acció de gràcies, van cantar un Te Deum, els militars van disparar les seves armes d'artilleria al cel i les autoritats van visitar les presons. Segons les actes municipals l'ambient va ser molt tranquil entre tots els veïns ja que, en general, van reflectir un gran sentiment de felicitat.¹⁷

Una Ordre del 29 d'abril de 1812 va fer referència a la prohibició de reimprimir la Constitució Política sense la llicència del govern liberal. Aquesta ordre va afectar a l'impressor Bonaventura Corominas, el més important de Lleida, que no en podia realitzar còpies fins que no tingués aquesta autorització; de moment es feren des de Barcelona. El 18 de juny de 1820 va arribar una comunicació que designava i obligava els mestres de primeres lletres i els sacerdots transmissors de la Constitució Política de la Monarquia als seus alumnes i als seus fidels respectivament.¹⁸

A començaments del mes de juny la Paeria va rebre un ofici del cap polític per a què el govern local a través dels seus batlles de barri vigilessin el compliment de la Reial Ordre de 24 d'abril de 1820 relativa a què els rectors havien d'explicar als seus feligresos la Constitució de Cadis.¹⁹

El sistema polític liberal coneixia la gran importància de l'autopropaganda per tal d'expandir els seus nous ideals, el primer pas com em vist era el jurament i la proclamació de la constitució de 1812, el segon que els rectors de les quatre parròquies la transmetessin a tots els seus fidels i, el tercer pas es va produir quan la Paeria va decidir que havia de contribuir amb la creació d'un monument amb la finalitat que la gent tingués present en tot moment la vigència de la nova llei principal. El govern municipal per tal d'accelerar aquesta proposta va designar Marià Gigó encarregat de la construcció d'una làpida commemorativa de la Constitució de Cadis.²⁰

La construcció de la làpida que evocava la Constitució va finalitzar el 25 d'octubre de 1820, l'autor va ser l'artista Antoni Rosich, però no sabem ni el que va costar ni les dimensions exactes (a Vilanova d'Alpicat va mesurar 3 pams, es va indicar que era una mida estandard. Els va costar entre 6 i 10 duros ja que no era de marbre sinó que era de pedra del país).²¹

15. I.E.I. Fons Antic. Dipòsit Antic de l'Hospital de Santa Maria. Correspondència (1820-1822). Cartulari dels oficis passats al senyor Cap Superior Polític d'aquesta província (Catalunya), des del 19 de març del present any 1820 fins al 31 de desembre de 1820.

16. A.M.L. Actes de l'Ajuntament de Lleida, 1820, p.20.

17. I.E.I. Fons Antic. Dipòsit Antic de l'Hospital de Santa Maria. Correspondència (1820-1822). Cartulari dels oficis passats al senyor Cap Superior Polític d'aquesta província (Catalunya), des del 19 de març del present any 1820 fins al 31 de desembre de 1820.

18. Op. Cit.

19. A.M.L. Actes de l'Ajuntament de Lleida, 1820, p. 63.

20. Op. Cit.

21. I.E.I. Fons Antic. Dipòsit Antic de l'Hospital de Santa Maria. Correspondència (1820-1822). Cartulari dels oficis passats al senyor Cap superior polític en els anys 1820, 1821 i 1822.

Al mes d'abril de l'any 1820 es va procedir a l'elecció del secretari de l'ajuntament. El batlle primer, el segon i el regidor Antoni Benet Queraltó van escollir Francesc Solano (era l'antic secretari i a més a més d'escrivà també gaudia de l'ofici d'hipotecari, el qual li permetia a través d'un registre controlar totes les hipoteques) i els altres membres van elegir Josep Lamarca, que va ser un tinent d'artilleria de les milícies urbanes de la ciutat i llavors es trobava retirat. Per majoria de vots va guanyar Lamarca (cal assenyalar que no disposava del títol Reial d'escrivà). Per tant, Solano va perdre el càrrec de secretari i l'ofici d'hipotecari, però semblava que la Constitució no els permetia fer-ho amb la qual cosa Solano havia de continuar d'hipotecari. Més tard va tornar a haver-hi un debat i es va decidir que Lamarca havia de desenvolupar les dues funcions i Solano cap ja que no volien cap individu que hagués format part de l'anterior etapa absolutista.²²

La polèmica va continuar sobre el cessament de Francesc Solano (tenia el títol Reial d'Excel·lentíssim de l'ajuntament, era Notari dels Regnes i Excm. Reial del Col·legi i Número de Lleida) perquè aquest es negava a tornar el registre d'hipoteques. Aleshores es va discutir de nou el tema de qui hauria de ser secretari. El regidor Joaquim Mensa va establir que pel Reial Decret del 22 de juliol de 1812 els regidors que eren excel·lentíssims i que havien de fer-se càrrec de les hipoteques (del registre d'escriptures de propietat) havien de cessar de les seves funcions i el Reial Decret del 10 de juliol de 1812 va indicar que els secretaris no tenien perquè ser excel·lentíssims, per tant, Solano havia de dimitir del seu càrrec i a partir d'aquest moment només seria una persona pública autoritzada per donar fe de qualsevol document.²³

El cap polític superior de la província de Lleida va comunicar en un ofici que havia de tenir el grau d'Excm. el qui es fes càrrec del registre d'hipoteques. El cap polític Superior era el substitut del corregidor, ja que governador o president era una denominació genèrica. Designava l'autoritat superior que representava l'administració supramunicipal i, també, era el representant de l'administració central; segons el període polític tindrà una denominació o una altra. Així, a finals del s. XVIII fins a l'any 1808 i durant els períodes absolutistes del segle XIX, els representants d'aquesta administració central seran anomenats "corregidors" (compaginaven les funcions de justícia i policia) i "Intendents" (aplegaven les funcions d'hisenda i guerra). Durant els períodes constituents (1812-14, i 1820-23) que assagen la nova organització territorial i administrativa, seran anomenats "caps superiors i polítics", mentre que els intendents mantenen les seves atribucions en el ram d'hisenda).²⁴

En virtut de la nova legalitat van demanar que Francesc Solano donés el registre d'hipoteques a Lamarca, tot i que aquest últim de moment hauria d'ajudar-se d'un excel·lentíssim (probablement Hostalric) per fer-se càrrec del registre. Arribat aquest punt el batlle primer va tornar a mostrar el seu desacord amb el regidor Mensa i només volia esperar al dictamen de l'òrgan superior competent (igualmente va pensar Ignasi Temple). En l'última votació els regidors Francesc, Niubó, Ribé, Gigó i Balaguer van donar el seu suport a la proposta de Mensa, la qual cosa va propiciar una victòria rotunda. A continuació van elegir provisionalment per fer-se càrrec de l'ofici d'hipotecari a Marià Hostalric (Excm. del col·legi i Número de Lleida).²⁵

22. Op. Cit. p. 25.

23. Op. Cit. pp. 31-32.

24. Op. Cit. vp. 49; i I.E.I. Llegat Pleyan de Porta. Govern de la Província. Ordenament legal. Datat a Madrid, el 22 d'octubre de 1820.

25. A.M.L. Actes de l'Ajuntament de Lleida, 1820, p. 33.

Poc després, al mes de maig, es va procedir a l'elecció dels nous batlles de barri: Pel primer barri va sortir escollit Isidre Premafeta i el seu substitut va ser Pere Escarp; pel segon Joan Garí i Josep Arrufat; pel tercer Antoni Nibellas i Jaume Lamarca; pel quart Jaume Mara i Manuel Duarri menor; pel cinquè Portabella major i Tomás Torronès; pel sisè Josep Biguera i Antoni Grau; pel setè Francesc Galtagres i Josep Torres; pel vuitè Josep Tarragó i Pere Vidal (per renúncia i malaltia respectivament els van substituir Bautista Oliver i Isidre Mataredorra); pel novè Josep Muntanya i Francesc Tarragó, pel desè Josep Juneda i Francesc Roig; per l'onzè Jaume Labedan i Antoni Arguès; i pel dotzè Miquel Mallada i Serapio Romeu.²⁶

A part d'aquestes designacions per controlar millor l'ordre públic també es van distribuir els barris entre els membres de la Paeria a fi d'administrar-los amb més eficiència i sobretot per encarregar-se del nou empadronament. El primer li va pertocar a Francesc Blavia, el segon a Pau Balaguer, el tercer a Antoni Ribé, el quart a Joaquim Mensa, el cinquè a Manuel Fuster, el sisè a Pere Niubó, el setè, el novè i l'onzè a Marià Gigó, i finalment, el vuitè, el desè i el dotzè a Joan Francesc.²⁷

Ja hem vist com els nous dirigents liberals no van desitjar la continuïtat de cap persona amb un passat absolutista i per això van fer fora els músics del darrer ajuntament aquest cop amb l'excusa de l'escassetat del fons de Propis i Arbitris (van argumentar que no hi havia recursos per tal de sufragar una banda de música que estava composta en la seva majoria per timbalers i clariners) el que va provocar unes queixes airades dels músics.²⁸

El 3 de maig de 1820 es va publicar a Lleida una Reial Ordre del 29 de març últim referent al decret del 10 de juny de 1813 que pretenia vigilar la malícia dels individus del clergat secular i regular en els assumptes del govern, i una altra destinada a realitzar un control dels "vagos". La interferència dels elements religiosos en els assumptes públics anava esdevenint notòria, si més no al país en general i aquesta llei volia limitar la seva esfera d'actuació i d'influència. Així hem de remarcar que el 28 d'abril de 1820 va entrar en vigor el Decret del 10 de juny de 1813 de les Corts de Cadis sobre els clergues regulars i seculars. D'altra banda, també es volia controlar tota la població que no treballava i, per tant, eren elements nocius per la resta de la societat ja que vivien al marge de la població. Aquest va ser l'inici de la fractura i falta de confiança entre el poder polític liberal i el religiós.²⁹

A l'inici del mes de setembre de 1820 la Paeria va rebre la notícia de la futura divisió de partits (províncies) del Principat de Catalunya. Des de l'inici l'ambient general va respirar optimisme i van creure que serien designats capital de província. Per garantir-ne la seva designació van delegar la defensa de la candidatura de Lleida davant el Congrés Nacional a Josep Espiga, al cap polític superior i al canonge Francesc Martínez Marina. Aquest últim va ser l'encarregat de redactar un ofici argumentant els múltiples avantatges que gaudia aquesta ciutat en relació amb totes les poblacions de la província que també optaven a obtenir aquest nomenament.³⁰

26. Op. Cit. p. 39.

27. Op. Cit. p. 47.

28. Op. Cit. p. 38 i 43.

29. I.E.I. Fons Antic. Dipòsit Antic de l'Hospital de Santa Maria. Correspondència (1820-1822). Cartulari dels oficis passats al senyor Cap Superior Polític d'aquesta província (Catalunya), des del 19 de març del present any 1820 fins al 31 de desembre de 1820.

30. Op. Cit. p. 95, 102 i 112.

També va tenir molta repercussió a la ciutat la lectura, el 21 de novembre de 1820, del Decret de Corts de 26 de setembre de 1820 referent al permís per poder retornar al territori espanyol tots els emigrants que van haver de marxar a l'exili per haver obtingut llocs de treball en el govern liberal que va sorgir al voltant del model constitucional gadità al finalitzar la Guerra del Francès. Això, pot fer pensar, tot i que no disposem de dades fefaents, que una part de la població, encara que petita, va haver de marxar el 1814 tant per defensar els interessos afrancesats com els liberals.³¹

A finals de l'any 1820 es va procedir a organitzar les eleccions per escollir els màxims representants del poder municipal per l'any 1821. Si abans els militars van votar-hi a partir d'aquest moment els membres de l'exèrcit no van poder votar a les juntes parroquials perquè no eren naturals de Lleida i no tenien residència fixa en aquesta ciutat. El 23 de novembre es va realitzar la primera votació a les quatre parròquies: Sant Llorenç Màrtir, San Andreu, Santa Maria Magdalena i Sant Joan Baptista. Van sortir escollits en la primera Jaume Sarri (prevere i canonge de la catedral); Ramon Sánchez Royo (prevere i racioner de l'Església); Miquel Mallado i Francesc Romeu (llauradors propietaris). En la de Santa Maria Magdalena van sortir electes el sacerdot de la mateixa parròquia; també Pere Marot (llaurador propietari) i Pere Claramunt (mestre fuster). En la de San Andreu Apòstol el sacerdot de la mateixa parròquia; Pere Gasol (prevere); Salvador Fàbrega (mestre sastre) i Joan Besa (llaurador propietari). En la de Joan Baptista el sacerdot de la mateixa; Josep Antoni de Bufalà (hisendat); Antoni Martus (mercader) i Antoni Grau i Pallas (llaurador propietari). Per tant es van escollir disset electors entorn de les parròquies (2 electors per la parròquia de Sant Andreu, 2 per Santa Maria Magdalena, 7 per la de Sant Llorenç i 6 per la de Sant Joan) amb l'objectiu de nomenar els dos batlles, la meitat dels regidors, o sigui, quatre, a més d'un síndic.³²

L'establiment del segon consistori municipal a l'inici de l'any 1821

287

L'1 de gener de 1821 va tenir lloc la formació del segon govern municipal liberal. Després de realitzar-se les eleccions per establir l'ajuntament constitucional va sortir escollit com batlle primer Antoni de Gomar que va substituir Domènec de Maraños (segons la legislació liberal, cada any s'havien de renovar el batlle primer i segon i, la meitat dels regidors). Un fet paradoxal ja que Gomar havia estat al davant de la Paeria durant tot el període del Sexenni absolutista, fet que mostrava el caràcter de compromís existent en la direcció del poder local i que generaria malestar entre els liberals exaltats o més radicals. Cristòfol Mestre va ocupar el lloc de batlle segon, tot substituint Ignasi Temple. Pel que fa als regidors, Antoni Benet de Queraltó, Joaquim Mensa, Manuel Fuster i Joan Francesc es van mantenir a la Paeria, mentre que Agustí Plean, Josep Masip, Fidel Vives i Antoni Blet van ser escollits nous regidors substituint a Pere Niubó, Antoni Ribé, Mariano Gigó i Pau Balaguer. Alhora que Francesc Blavia va mantenir el seu càrrec de síndic i Josep Benet va sortir escollit com nou síndic en substitució de Josep Vidal.³³

En aquest nou ajuntament es van evidenciar les grans limitacions del model liberal burgès a una ciutat agrària de l'interior tradicionalment dominada i controlada per uns dirigents afins al conservadorisme i poc avesats a les innovacions polítiques.

31. Op. Cit. p. 123.

32. I.E.I. Fons Antic. Dipòsit Antic de l'Hospital de Santa Maria. Correspondència (1820-1822). Cartulari dels oficis passats al senyor Cap superior polític en els anys 1820, 1821 i 1822.

33. A.M.L. Actes i deliberacions de l'Ajuntament de Lleida, any 1821, fulla 4.

A continuació es va procedir al jurament dels càrrecs. Antoni de Gomar, nou batlle constitucional per l'any 1821, va ser el primer en prestar-lo, segons indicava l'article segon del capítol 337 de la Constitució política. Gomar va jurar en el moment de prendre possessió del càrrec guardar i fer guardar la Constitució, ser fidel al rei i administrar justícia. Els altres nous membres del consistori van realitzar el mateix jurament. Tots aquests nous càrrecs van tenir vigència al llarg de l'any 1821.³⁴

Quadre 3: Segon consistori constitucional, any 1821.

Batlle primer	Batlle segon	Regidors	Síndics
Antoni de Gomar, noble, Paer en cap durant febrer 1814- març 1820	Cristòfol Mestre, ciutadà honrat de Barcelona, doctor en lleis, advocat, l'any 1818 va ser nomenat síndic personer	Antoni Benet de Queraltó, noble i advocat	Francesc Blavia, ferrer
		Joaquim Mensa, advocat i hisendat	Josep Benet, advocat
		Manuel Fuster, escribà	
		Joan Francesc, doctor en medicina i Comandant de les Milícies Nacionals	
		Agustí Plean, comptador de l'exèrcit	
		Josep Masip	
		Fidel Vives	
		Antoni Blet, adroguer	

Font: Elaboració pròpia a partir de les actes de l'Ajuntament de Lleida de 1821.

Sens dubte el resultat de les eleccions de finals de l'any 1820 van ser decebedores pels liberals ja que, com ja he apuntat anteriorment es va retrocedir en l'intent d'extreure l'oligarquia tradicional lleidatana de l'esfera del poder local, per tant, els patricis van assolir el control un altre cop per aturar qualsevol situació revolucionària o propera a generar un canvi substancial. Aquest fet va demostrar les grans dificultats que n'hi va haver per poder fructificar sòlidament la revolució burgesa i liberal ja que els seguidors de l'Antic Règim o els representants del moderantisme continuaven ostentant un enorme pes específic, com a mínim, en una ciutat agrària de l'interior.

34. Op. Cit.

Al mateix temps es va procedir a l'elecció dels nous alcaldes i els seus substituïts en els dotze barris que hi havia en la ciutat. Lleida va comptar pel primer barri amb Vicent Farré i Joan Cercòs; pel segon barri amb Francesc Pàmies i Josep Masot; pel tercer barri amb Francesc Fàbregues i Joan Gaset; pel quart barri amb Antoni Miquel Major i Jaume Serratosa; pel cinquè barri amb Antoni Martrus i Pau Claret; pel sisè barri amb Bonaventura Esterill i Manuel Surribes; pel setè barri amb Joan Albudí i Josep Argues; pel vuitè barri amb Josep Serret i Manuel Mondalba; pel novè barri amb Paulino Gili, i Ramon Gili; pel desè barri només amb Manuel Fernández ja que no apareixia cap altre nom; pel barri onzè amb Miquel Morillo i Jaume Fabregat; i per últim, pel barri dotzè amb Josep Sales i Jaume Vives.³⁵

A partir d'aquest moment es van crear dues comissions, la primera va tenir la finalitat de seleccionar un membre de la Paeria per dirigir i controlar la tasca dels dotze batlles de barris. Pel que fa al primer barri va ser escollit el síndic Francesc Blavia; pel segon barri al batlle Major Cristòfol Mestres; pel tercer a Antoni Blet, pel quart a Joaquim Mensa; pel cinquè a Manuel Fuster; pel sisè a Fidel Vives; pel setè a Josep Masip; pel vuitè a Josep Benet; pel novè a Agustí Plean; pel desè a Antoni Benet de Queraltó; per l'onzè a Antoni de Gomar; i per últim, pel dotzè a Joan Francesc.³⁶

La segona comissió va anar destinada a definir les competències de cada membre del consistori lleidatà. En primer lloc, van designar per tenir cura de l'educació de la joventut a Antoni Queraltó, a Joaquim Mensa i a Manuel Fuster. En segon lloc per assistir a la Junta de l'Hospital, a la de l'Hospici i a la de la Caritat van seleccionar a Joaquim Mensa, a Joan Francesc i a Agustí Plean. En tercer lloc, per assistir a la Junta d'utensilis i treballar en les bonificacions de bolets i en la distribució dels allotjaments i bagatges van confiar en Joaquim Mensa, en Antoni Blet i en Josep Masip.

En quart lloc, per assistir a la Junta de Sequiatge i signar les actes van designar a Joan Francesc, a Agustí Plean i a Antoni Blet. En cinquè lloc, per encarregar-se dels arxius i del paper segellat van escollir a Manuel Fuster, a Josep Benet i a Fidel Vives. En sisè lloc, per dedicar-se a proporcionar un bon servei d'enllumenat, dels serens i de l'abastament de la llet van seleccionar a Joan Francesc, a Francesc Blavia i a Josep Masip. En setè lloc, pel manteniment (sobretot l'alimentació i la neteja) de les presons i dels presoners van escollir a Joan Francesc, a Manuel Fuster i a Josep Benet. En vuitè lloc, per l'administració de les contribucions, dels Propis i Arbitris i dels dependents de l'ajuntament van designar a Antoni Queraltó, a Joaquim Mensa i a Agustí Plean.

En novè lloc, pel manteniment de la plaça de Sant Ferran, les fonts, els camins (pel camí de Rufe a Joaquim Mensa, pel de la Mariola a Joan Francesc, per la carretera de Madrid a Josep Masip, per la de Barcelona i el camí d'Alpicat a Agustí Plean i Antoni Blet, pel camí de Balaguer a Fidel Vives, pel de Gualda a Francesc Blavia i pel de Rufe a Josep Benet) i els ponts de la ciutat van confiar en Agustí Plean, Josep Masip i Antoni Blet. En desè lloc, per fer-se càrrec del pou de gel van designar a Francesc Blavia, Fidel Vives i Josep Benet. En onzè lloc, per tenir cura del rastre, dels molins, de l'almudi i dels pesos i mesures van seleccionar a Joan Francesc, Francesc Blavia i Agustí Plean. En dotzè lloc, per garantir la bona conservació i la reparació de les places, els carrers i els edificis de la parròquia de Sant Joan van escollir a

---

35. Op. Cit. p.5.

36. Op. Cit.

Joaquim Mensa i Fidel Vives; mentre que pel que fa a la conservació de les de Santa Maria Magdalena van seleccionar a Fidel Vives i Francesc Blavia; per les de Sant Andreu i Sant Llorenç a Joan Francesc i Josep Benet.³⁷

Després d'analitzar els canvis dintre del govern municipal lleidatà, al llarg del mes de gener de 1821 quatre assumptes continuaven esdevenint els focus principals d'atenció. Per una banda la capitalitat de la província, l'evolució de la Milícia Nacional i les manifestacions absolutistes que cada vegada agafaven més força i, per l'altra banda, els problemes financers i les noves lleis seculars contra l'Església.

Seguint l'ordre prèviament establert cal comentar que arribat el mes de març de 1821 l'assumpte principal de la Paeria va tornar a ser l'elecció dels comissionats de l'Ajuntament de Lleida per anar a Madrid a activar la representació d'aquesta ciutat per tal d'ésser escollida capital de província. Finalment, van decidir que l'havia d'escollir la Junta d'Electors de Lleida. També van acordar que havien de trobar ràpidament el finançament necessari a fi de pagar el viatge dels comissionats de la ciutat. Als pocs dies, Manuel Costa i Josep Benet van sortir escollit, eren els encarregats d'aconseguir la capitalitat de província. Lògicament es van mobilitzar molt i van aconseguir un fons monetari suficient. Mitjançant aquests diners els diputats a les Corts per Lleida, els canonges liberals Espiga i Marina, van dur a terme una major pressió davant les autoritats estatals amb l'objectiu d'aconseguir una millor defensa per la candidatura lleidatana en les Corts.³⁸

Al mes de novembre de 1821 va ser quan va finalitzar la cursa per obtenir la capitalitat provincial ja que els membres de l'Ajuntament de Lleida van donar les gràcies al senyor Espiga i a Francesc Martínez Marina per haver defensat tant bé els interessos de Lleida al aconseguir la capitalitat de la província davant del Congrés. En el seu honor els van dedicar un dia d'il·luminació general (es va produir el diumenge onze de novembre) i una missa en la qual es va cantar un solemne Te Deum en la Catedral nova.³⁹

290

Tornant endarrera per tractar el segon tema cal apuntar que concretament a principis d'any les autoritats liberals al continuar en el desenvolupant el seu programa polític tal i com ho havien fet els absolutistes anteriorment (òbviament al revés) van demanar, a través d'un ofici del cap polític a l'Ajuntament de Lleida, detectar la conducta, la instrucció i l'adhesió al sistema constitucional, a més a més d'altres qualitats polítiques i morals dels membres del nou funcionariat liberal. En aquesta ocasió, volien les referències de Josep Masmitja (va tenir un informe positiu), un notari que aspirava a l'obtenció d'una de les places del jutjat de Lleida. Uns dies més tard també el cap polític va demanar a l'ajuntament que li presentessin l'informe l'adhesió al sistema de Francesc Solano, l'escrivà i el secretari de la Paeria, amb un passat absolutista. Arribat aquest punt, la depuració en els càrrecs públics i el fort control dels futurs membres eren una garantia de consolidació del règim liberal.⁴⁰

---

37. Op. Cit. p.6.

38. A.M.L. Actes de l'Ajuntament de Lleida. 1821. pp. 34-35. Per ampliar la informació consultar: Burgueño, Jesús, *Reordenament territorial a l'Espanya contemporània: la província de Lleida (1800-1850)*, Espai/Temps, núm. 25, Lleida, 1995; ID *De la vegueria a la província. La formació de la divisió territorial contemporània als Països Catalans (1790-1850)*, Barcelona, 1995, Col·lecció Camí Ral, n. 7.

39. A.M.L. Actes de l'Ajuntament de Lleida. 1821. p. 101.

40. Op. Cit. p. 22 i 40.

Antoni de Gomar, doncs, serà designat primer batlle constitucional i, després, jutge de Primera instància de Lleida, perquè un jutge que hi havia va ser traslladat a Còrdova i l'altre es trobava malalt. Com hem dit, era un polític de caire absolutista que va dirigir el municipi a l'etapa de 1814 a 1820. L'altre escollit com jutge lletrat de Lleida i del seu partit judicial va ser José Maria Aguilar. Aquests seran els dos jutges de Lleida en aquells moments. En la cerimònia de pressa de possessió els hi van lliurar un bastó que simbolitzava el seu poder, molt similar al que portaven els batlles de barris.⁴¹

Durant el mes de juliol de l'any 1821 es va produir una lluita per tal d'accedir a l'ofici d'Hipoteques de la ciutat i del seu partit. Mariano Hostalric i Soler, Francesc Solano i Pallars, i, per últim, Josep Camps, els tres escrivans del col·legi de Lleida, van redactar un memorial per aconseguir aquest càrrec, cal assenyalar que portava intrínsec el registre dels assumptes derivats del sequiatge. Després de realitzar-se una votació l'escollit va ser el senyor Solano (cal recordar que tornava a ser batlle Antoni de Gomar i Solano va ser el seu secretari entre 1814 i 1820, a més a més de ser qui portava aquest despatx tant important a l'hora de tenir un control directe sobre el registre de propietats).⁴²

Paral·lelament, entorn del mes de juny, la ciutat va viure una crítica situació política produïda per la propagació d'un clima ideològic intens i la constatació de la fractura social entre dos grups. D'una banda, els liberals, que es van trobar en el poder des del març del 1820 (encara que moltes de les figures que dominaven la Paeria eren moderades o properes a l'absolutisme com el mateix alcalde primer Gomar) i tenien al darrere els intel·lectuals, els comerciants, els membres de les professions liberals i, una bona colla de menestrals. De l'altra banda, els absolutistes, que rebien el suport d'alguns terratinents conservadors, d'alguns sectors de l'exèrcit, d'una part de l'Església i de la majoria de la massa camperola, que havia sorgit molt perjudicada pel nou sistema liberal.

291

Òbviament, la Paeria, en aquests moments, va decantar-se pel bàndol liberal. El 23 de novembre de 1821 l'Ajuntament de Lleida va manifestar que, per fi, ja s'havia establert a la Plaça de la Constitució (actual plaça de Sant Joan) de Lleida la lapida constitucional que simbolitzava la unió entre el poble i el text promulgat a les Corts de Cadis. A més a més les autoritats locals van manifestar el seu orgull ja que era una de les millors de tot Catalunya.⁴³

Els càrrecs de batlle i també el d'alguns regidors foren controlats, fins el 1822, per membres de l'elit absolutista de la ciutat. Com per exemple, Domènec Marañosa, regidor degà l'any 1830, Antoni de Gomar, regidor vitalici del 1823 al 1828, Cristòfor Mestre, regidor vitalici de l'ajuntament del 1823 fins al 1832 i, Joan Bautista Casanoves, regidor del 1823 fins al 1832. La convivència en la Paeria del grup dirigent de l'antic règim amb els liberals provocà la conflictivitat social en el municipi de 1820 a 1822, fins que, finalment, l'any 1823 es produí el definitiu trencament sociològic en el poder lleidatà. Efectivament, impulsat pel control del govern espanyol que exercia l'ala exaltada del liberalisme des del juliol de 1822, es va produir una renovació integral del consistori amb l'exclusiu nomenament d'individus liberals. Aquest fet va portar al poder a individus de les famílies tradicionalment oposadores al domini de l'oligarquia que van tenir la possibilitat d'accedir als càrrecs de regidors i no solament els de diputat del comú i de síndic personer. Així doncs, també es va produir una evolució en l'ajuntament liberal de personalitats moderades o absolutistes al començament a una

---

41. Op. Cit. p. 35 i 41.

42. Op. Cit. p. 65-66

43. Op. Cit. p. 104.

radicalització en l'etapa final del Trienni. Per exemple, l'alcalde de Lleida de l'any 1823, el notari Francesc Josep Soldevila o l'alcalde segon Josep Pinós, alcalde primer l'any 1838. Mentre que com regidors foren nomenats altres liberals destacats com l'advocat Marià Gigó, membre de l'ajuntament aperturista de 1833, el pagesos Jaume Lamarca i Miquel Grau, el semoler Josep Corts, el droguer Pau Balaguer, membre de la Paeria de 1834 i de 1836, el cirurgià Antoni Ferrer, regidor l'any 1833, el notari Josep Xavier Berga, el botiguer Andreu Quer, l'advocat Pere Jordà i el xocolater Josep Biguera.⁴⁴

El darrer ajuntament moderat: El consistori constitucional de l'any 1822

Com era habitual en el Trienni Liberal, primer de tot, es va procedir a la realització de les eleccions per tal de presidir les Junes electorals de les parròquies (cal recordar que eren quatre els electors per la parròquia de Sant Llorenç, els de la parròquia de Sant Pere estaven integrats en aquesta votació, també quatre per la de Sant Andreu i per la de Sant Joan, mentre que només tres per la de la Magdalena) com primer pas per després a partir d'aquesta escollir els electors que podrien votar els seus representants de l'Ajuntament de Lleida del 1822. Pel que feia a la parròquia de Sant Andreu el senyor Vives va ser nomenat president, per la de Santa Maria Magdalena el senyor Queraltó i, com substituïts el senyor Blet i el senyor Mensa respectivament. Per últim, Antoni de Gomar va encarregar-se de la de Sant Llorenç i, finalment, Cristòfol Mestres de la de Sant Joan.⁴⁵

En un ple de l'ajuntament del 14 de desembre de 1821 també es va discutir quins individus realment podrien participar en aquestes eleccions. En un primer moment van decidir que en aquestes juntes parroquials destinades a escollir els electors havien de poder votar els fills casats que visquessin amb els seus pares. A més va tornar a sorgir una polèmica entorn de la possibilitat que els militars naturals de Lleida o els que visquessin en aquesta ciutat si gaudien d'un habitatge en propietat o bé el tenien llogat podrien votar en aquestes juntes parroquials per tal de renovar els regidors. Ja que segons un ofici del president o cap polític si que tenien dret, però la Paeria va decidir (com sempre, per votació) que els militars aquarterats o mòbils no haurien de tenir vot en aquestes eleccions. El regidor degà, Benet de Queraltó va argumentar que segons l'article 313 de la Constitució els veïns d'una població tenien el dret a escollir els seus representants sense la intervenció de subjectes que no podien tenir coneixement de la situació reial d'aquesta població, i per aquesta raó va guanyar la seva argumentació. Tot i que aquest assumpte s'hauria de decidir en consens amb el cap polític.⁴⁶

292

Seguidament el consistori lleidatà va publicar un ban en el qual va indicar que el proper diumenge a les nou del matí es realitzarien les eleccions als 15 electors que s'havien d'escollir en aquesta ciutat.

Així doncs, com era habitual, l'1 de gener de 1822 es van publicar els resultats de les eleccions que donarien forma al nou consistori. Fermí Gigó (advocat) va ser l'escollit per dirigir la Paeria des del seient de batlle constitucional primer i Joan Bautista Casanoves (advocat) el va acompanyar com batlle constitucional segon. Pel que fa als regidors, Joaquim Martorell

44. Casals, Quintí, *Polítics de Lleida*, Lleida, 2002, Edicions de la Universitat de Lleida, p. 163-165; D.D.A.A, *Historia de Lleida*, volum VII, Segle XIX. Lleida, 2003, Editorial Pagès, p. 269-274; i Capdevila, Carme, *La milícia nacional a Lleida durant el Trienni Liberal (1820-1823)*, Tesi de llicenciatura, Lleida, 1986, Estudi General de Lleida, p. 59.

45. A.M.L. Actes de l'Ajuntament de Lleida, 1822, p. 8-9.

46. Op. Cit. pp. 111-112 i 116.

(advocat), Magí Targa, Antoni Martus (mercader) i Joan Besa (llaurador propietari) van ser els quatre nous regidors (els altres regidors eren els que van entrar l'any 1821, Agustí Plean, Josep Masip, Antoni Blet i Fidel Vives), mentre que Ramon Jou va ser designat síndic, compartint càrrec amb Josep Benet.⁴⁷

Primer de tot cal destacar que alguns individus liberals no van estar d'acord amb aquests resultats (sobretot per la designació de Joan Bautista Casanoves per ocupar el càrrec de batlle constitucional segon). Tenim l'exemple de Josep Comes, subninent d'una de les companyies dels milicians voluntaris. Comes estava armat amb una pistola; va utilitzar-la i va disparar diferents trets al carrer, si bé, afortunadament, no va ferir a ningú. El motiu era la seva falta de conformitat amb els resultats de les eleccions esdevingudes a la parròquia de San Andreu. També prop de la parròquia de Santa Maria Magdalena es van llençar moltes pedres, algunes van ferir a un oficial del batalló de les milícies. Fins i tot va haver d'intervenir el mariscal de Camp José Bellido amb l'objectiu de tranquil·litzar els ànims, tasca per la qual va rebre l'ajut de Ramon Hostalric, Comandant de les milícies voluntàries. Els dos van decidir custodiar les cases capitulars al llarg de tota la nit. Com es desprèn d'aquest relat l'ambient era molt tens i la societat es caracteritzava per mantenir una forta divisió interna.⁴⁸

Normalment totes les transicions polítiques són difícils i no exemptes de dificultats. La ciutat de Lleida va ser un altre exemple d'aquesta realitat. Afortunadament la celebració de les eleccions no va generar més incidents d'importància i cap ferit de consideració.

Quadre 4: Tercer consistori constitucional, any 1822.

Batlle primer	Batlle segon	Regidors	Síndics
Fermí Gigó, advocat, capità de la Milícia Nacional	Joan Bautista Casanoves, ciutadà honrat de Lleida, advocat, regidor absolutista	Joaquim Martorell, advocat i doctor en lleis, regidor absolutista	Ramon Jou, notari
		Magí Targa, notari	Josep Benet, advocat
		Antoni Martus, mercader	
		Joan Besa, llaurador	
		Agustí Plean, comptador de l'exèrcit	
		Josep Masip	
		Antoni Blet, adroguer	
		Fidel Vives	

Font: Elaboració pròpia a partir de les actes de l'Ajuntament de Lleida de 1822.

47. A.M.L. Actes i deliberacions de l'Ajuntament de Lleida, any 1822, fulla 3.

48. I.E.I. Fons Antic. Dipòsit Antic de l'Hospital de Santa Maria. Correspondència (1820-1822). Cartulari dels oficis passats al senyor Cap superior polític en els anys 1820, 1821 i 1822.

Després de descriure les tensions originades per la celebració d'eleccions cal analitzar la composició del nou poder municipal. Novament podem comprovar com alguns elements absolutistes continuen controlant el poder local. En aquest cas el càrrec de batlle primer el va gestionar Fermí Gigó, antic advocat de l'Església (1814-1820), però que realitzarà un gir liberal al encapçalar la Milícia Nacional, o sigui, el braç armat del liberalisme. Mentre que el càrrec de batlle segon serà ocupat per un individu de clar caràcter absolutista. Això sí, pel que fa als vuit regidors s'ha de comentar que només un tenia un passat tradicionalista, el que demostra que encara que lentament, el nou règim liberal va transformant el poder local.

Un cop establertes les diferents àrees d'actuació, el següent àmbit a executar va ser l'elaboració dels nomenaments dels dotze batlles de barri: Pel que fa al barri primer Pere Claramunt va ser el titular i Pere Masot el seu substitut; pel barri segon tenim a Vicens Farré com titular i Joan Cercós com substitut; pel barri tercer, Francesc Fàbregues i Joan Gaseten; pel barri quart, Miquel Besa i Bautista Porres; pel barri cinquè, Mariano Gilem i Carles Ponnyen; pel barri sisè, Carles Messeguer i Manuel Sorribes; pel barri setè, Francesc Galtay i Joan Cornsa; pel barri vuitè, Josep Antoni Foncère i Manuel Albanès; pel barri novè, Francesc Vidal i Josep Muntanya; pel barri desè, Josep Sureda i Josep Casals; pel barri onzè, Miquel Murillo i Francesc Truera; i finalment, pel barri dotzè, Josep Sales i Miquel Mallada.⁴⁹

Com també era tradició després de produir-se l'elecció dels dotze batlles de barris en la Paeria es va crear una comissió amb l'objectiu de vigilar i controlar el bon funcionament dels barris. Fruït d'aquesta reunió Magí Targa va ser l'escollit per vigilar el primer barri, Fidel Vives pel segon, Antoni Blet pel tercer, Antoni Martus pel quart, Joaquim Martorell pel cinquè, Joan Bautista Casanoves pel sisè, Josep Masip pel setè, Josep Benet pel vuitè, Agustí Plean pel novè, Ramon Jou pel desè, Fermí Gigó per l'onzè i, finalment, Joan Besa pel dotzè.⁵⁰

El poder municipal de Lleida a l'any 1823: El triomf dels liberals "exaltats"

294

Un ofici del cap polític va recordar que el primer diumenge de desembre s'havien de verificar les juntes parroquials i les electorals, per al següent dia festiu procedir a la renovació dels alcaldes, regidors i síndic d'aquest ajuntament constitucional.⁵¹

L'1 de gener de 1823 es va produir la pressa de possessió dels nous batlles, regidors i un síndic, nomenats per prestar els seus serveis al llarg d'aquest any. Francesc Xavier Soldevila va ser l'elegit per ocupar el càrrec de batlle primer constitucional. Josep Pinós va ser designat nou segon batlle constitucional. Els nous regidors van ser set en comptes de quatre: Mariano Gigó, Jaume Lamarca, Miquel Grau, Josep Corts, Pau Balaguer, Antoni Ferrer, Andreu Quer que treballarien al costat dels antics (Joaquim Martorell, Magí Targa, Antoni Martus i Josep Berga). Per últim, el síndic agraciat va ser Pere Jordà que ajudaria a Ramon Jou. Tots van prestar jurament segons indicava l'article segon de l'article 337 de la constitució davant la presència de Josep Cruz Muller, que continuava sent el cap polític.⁵²

---

49. Op. Cit. p. 6.

50. Op. Cit.

51. A.M.L. Actes de l'Ajuntament de Lleida, any 1822. p. 90.

52. A.M.L. Actes i deliberacions de l'Ajuntament de Lleida de l'any 1823, fulla 4.

Quadre 5: El darrer ajuntament constitucional, any 1823.

Batlle primer	Batlle segon	Regidors	Síndics
Francesc Xavier Soldevila, notari	Josep Pinós, advocat, membre de la Milícia Local l'any 1821	Mariano Gigó, advocat, regidor l'any 1820	Pere Jordà, advocat, diputat del comú l'any 1818
		Jaume Lamarca, diputat del comú l'any 1819, llaurador hisendat	Ramon Jou, notari
		Miquel Grau, llaurador, partidari de la Constitució	Josep Biguera, xocolater
		Josep Corts, semoler	
		Pau Balaguer, loter i droguer	
		Antoni Ferrer, cirurgià	
		Andreu Quer, botiguer	
		Joaquim Martorell, advocat i doctor en lleis	
		Magí Targa, notari	
		Antoni Martus	
		Josep Xavier Berga, regidor absolutista de 1815 a 1820, ciutadà honrat i notari	

Font: Elaboració pròpia a partir de les Actes de l'Ajuntament de Lleida de 1823.

Destacar que els membres d'aquest consistori eren força més liberals o més "radicals" que els anteriors. Per exemple, l'any 1823 no va figurar Benet de Queraltó. Avançant esdeveniments, fins i tot Domènec Marañoso serà perseguit per absolutista (lògic ja que la seva tradició familiar va ser força conservadora i tradicionalista). També cal afegir que Soldevila i Pinós van prendre una postura decididament liberal, a més a més van incorporar-se al consistori noves personalitats com Marià Gigó, Pau Balaguer, Lamarca i Miquel Grau.

No és estrany que Grau, llaurador i veï de Lleida, formés part de l'ajuntament més "liberal" del Trienni ja que es pot comprovar la seva tendència progressista a través de les diligències de Sumari criminal substanciades com a resultat de l'aparició d'un pamflet a part de ser atentatori per a la seva vida també va ser subversiu i altament injuriós al sistema constitucional adaptat per la Nació i el rei. Antoni de Gomar, advocat del Tribunals Nacionals, va portar aquesta causa entorn de l'espiral de violència que va sofrir la ciutat de Lleida l'any 1821 a conseqüència de les divisions ideològiques internes propiciades per la implantació del sistema liberal i el xoc d'interessos amb el tradicional model de l'Antic Règim. Miquel Grau, alies "lo colom", tenia 56 anys, era propietari de terres i era partidari de la Constitució. El 5 de juliol es va trobar un

pamflet, era un manuscrit, al llegir-lo es va donar compte que amenaçava de mort la seva persona, concretament, l'autor va escriure que li tallaria el cap. A més a més cal afegir que aquest text va llançar les consignes pròpies dels reialistes ("Viva la Religió i viva la Monarquia"). Grau ràpidament va denunciar-ho a les autoritats. Tot seguit van obrir les oportunes diligències. Primer va declarar el propi Miquel Grau. El qual va manifestar que se l'havia donat Antoni Soteres i que no sabia qui havia pogut ser l'escriptor d'aquest document. A continuació va testificar el propi Antoni Soteres (estava casat, tenia 24 anys i era llaurador). Va declarar que l'havia trobat en el sòl, al costat de la casa dels hereus de Pere Niubó, i al verificar la gravetat del document l'havia fet arribar a Miquel Grau perquè prengués les oportunes mesures. Com últimes diligències cal destacar la redacció d'un l'ofici que van fer arribar al Ministeri de Gracia i Justícia a causa de la importància de l'assumpte. El 26 d'octubre van fer saber el dictamen del fiscal, "del promotor", que era Ramon Hostalric, el qual va suspendre la causa fins que no hi haguessin les dades suficients per tal establir qui era l'autor del text.⁵³

Això, no obstant, aquesta inflexió més liberal també va tenir els seus límits: finalment Marañoso no va ésser condemnat i, Martorell i Targa van passar al nou ajuntament absolutista de finals de 1823. Però aquests dos darrers venien del consistori de 1822.

Cruz va tenir de canviar les sessions ordinàries de la Diputació Provincial als dies dimarts i divendres, i com que en aquestos dies també es reunia la Paeria, el President no va poder assistir a les dues juntes. Després d'arribar a un acord mutu les sessions ordinàries de l'Ajuntament de Lleida es van traslladar al dimarts i el dissabte perquè almenys un dia el cap polític pogués participar en el ple municipal.⁵⁴

També com era habitual el primer punt del programa municipal era l'establiment de comissions amb l'objectiu de distribuir diverses tasques i camps d'acció als membres de la Paeria. A Joaquim Martorell, Mariano Gigó i Antoni Ferrer els van escollir per treballar dins de l'àmbit de l'educació de la joventut; pel que feia a l'assistència a la Junta de l'Hospital i a la de Beneficència van designar a Magí Targa, Josep Berga i Josep Corts; Antoni Martus, Pau Balaguer i Andreu Quer tenien d'assistir a la Junta d'Utensilis, d'Allotjaments i de Bagatges; mentre que Jaume Lamarca, Miquel Grau i Josep Corts a la Junta d'electors.

Pel que feia al manteniment dels arxius i del paper segellat van seleccionar a Magí Targa, Pau Balaguer i Andrés Quer; Mariano Gigó, Josep Berga i Pere Jordà van ser els escollits per tenir cura de l'enllumenat, dels serens i de l'abast de la llet; Pau Balaguer, Andreu Quer i Antoni Ferrer per treballar en l'administració i protecció dels presoners de les presons, del seu manteniment i de la seva neteja e higiene.⁵⁵

A Joaquim Martorell, Mariano Gigó i Pau Balaguer van haver de dedicar-se al control de les contribucions i del fons de Propis i Arbitris; Mariano Gigó, Josep Berga i Pere Jordà van ser els seleccionats per tenir cura de la Plaça de Sant Ferran i de totes les fonts de la ciutat; Antoni Martus, Josep Corts i Josep Berga van ser els escollits pel manteniment de les cases capitulars i de tots els edificis del comú; Miquel Grau, Pau Balaguer i Andreu Quer van ser els designats

53. Lleida, 1821. I.E.I. Fons Antic. Dipòsit Antic de l'Hospital de Santa Maria. Documentació Judicial. Jutjat de Primera Instància. Expedients i documents diversos. Capsa 41.

54. Op. Cit. p. 5.

55. Op. Cit.

per administrar l'abastament del pou de gel; mentre que Jaume Lamarca, Mariano Gigó i Pere Jordà van haver de treballar per aconseguir un bon funcionament en l'abastament de la carn, del rastre, dels molins fariners i de l'almodí.

Josep Corts, Andrés Quer i Miquel Grau van ser els nous auxiliars dels batlles de barris per tal de controlar els "vagos i rateros"; Magí Targa, Pau Balaguer i Andreu Quer van ser els seleccionats per dedicar-se als afers econòmiques més generals; Antoni Martus, Jaume Lamarca i Pere Jordà van haver de vigilar l'evolució de la vigilància dels monts i plantis; quant a Magí Targa, Andreu Quer i Pere Jordà també els va pertocar esforçar-se per augmentar els rendiments de l'agricultura i la indústria.

Per últim, Antoni Martus, Josep Corts i Antoni Ferrer van haver de garantir la salut pública i la neteja dels carrers; Jaume Lamarca, Andreu Quer i Joaquim Martorell van ser els escollits per millorar les infraestructures terrestres, sobretot els camins de Barcelona i Madrid, i per encarregar-se del bon estat de les cases i dels carrers de la parròquia de Sant Joan; Antoni Martus, Pau Balaguer, Josep Berga van ser seleccionats per els camins de Balaguer, Sant Ruf, Gualda i de les cases i dels carrers de la parròquia de Magdalena; Mariano Gigó, Josep Corts i Miquel Grau van haver de conservar els camins de Vallcalent i Alpicat, i la parròquia de Sant Andreu; finalment, Magí Targa, Antoni Ferrer i Pere Jordà van fer-se càrrec dels camins de Rufeia i Mariola, a més de la parròquia de Sant Llorenç.⁵⁶

Després d'aquestes designacions es van organitzar les noves comissions que haurien de controlar els barris: Pel primer barri Magí Targa; Jaume Lamarca pel segon; Pau Balaguer pel tercer; Antoni Martus pel quart; Joaquim Martorell pel cinquè; Josep Berga pel sisè; Mariano Gigó pel setè; Pere Jordà pel vuitè; Miquel Grau pel novè; Andreu Quer pel desè; Josep Corts pel l'onzè; i per últim, Antoni Ferrer pel dotzè.⁵⁷

297

El darrer punt del ple extraordinari municipal va tractar sobre l'elecció dels batlles de barri. Van quedar configurats de la següent manera: El barri primer per Pau Corrià com titular i Antoni Abadal com substitut; el segon barri per Josep Arrufat i Josep Bordell; el tercer barri per Josep Rabasó i Pau Borràs; el quart barri per Joan Urquia i Josep Ferran, el cinquè barri per Tadeo Carreny i Manuel Fuster major; el sisè barri per Joan Biguera i Pau Fontanet; el setè barri per Miquel Soteres i Francesc Faydella; el vuitè barri per Ramon Sureda i Francesc Pallarès; el novè barri per Francesc Tarragó i Manel Vallespir; el desè barri per Mariano Batista i Jaume Vicianà; l'onzè barri per Jaume Lavedan i Manuel Fàbregues; i finalment, el dotzè barri per Gaspar Grau i Joan Ges.⁵⁸

Aquest mes de gener va ser molt mogut i després de Reis va arribar un ofici de la Diputació Provincial a la Paeria manifestant-li els membres que van ser seleccionats per formar part de la seva Junta: Josep Cruz Muller com president, i com vocals: Diego Mosquera, oficial primer del cap polític; Josep Lamarca, oficial segon de la Diputació; Posenro Leris, canonge de la Catedral; Josep Noguero, canonge de la Catedral; Antoni Farriol, canonge de la Catedral; Josep Laplana, presbiter capellà major; Anastasi Fleix, presbiter beneficiari de la catedral; Joaquim Salas, capellà de Sant Llorenç; Carles Josep Melcior, comandant de la milícia activa; Josep Martí, comandant de la milícia de Toro; Francesc Romeo, coronel retirat de cavalleria; Ramon González, capità del regiment de Toro; Francesc Roca, capità; Blas Guillemna, catedràtic del

---

56. Op. Cit. p. 6.

57. Op. Cit. p. 7.

58. Op. Cit.

seminari Tridentí de Lleida; Josep Serrat, catedràtic del seminari; Manuel Cagigòs, catedràtic del seminari; Francesc Basnach, catedràtic del seminari; Manel Arias, oficial de l'administració de Correus; Josep Boer, propietari; Joan Bergés, metge; Agustí Ribé, propietari; Fermí Gigó, advocat; Manel Fuster, escrivà; i finalment, Ramon Hostalric, fiscal.⁵⁹

Dintre de la composició de la Diputació Provincial va destacar la presència de membres del Capítol catedralici, demostrant que una part de l'Església va donar suport al règim liberal; també cal realçar la presència d'oficials de l'exèrcit i la Milícia. Aquest fet ens serveix per assenyalar que molts alts càrrecs militars defensaven el model liberal. A continuació cal indicar els catedràtics del Seminari, que ens faria establir l'estreta vinculació entre poder polític i cultural ja que aquest nou projecte polític facilitaria la producció ideològica i literària (recordem la llei sobre la llibertat d'imprensa) i donaria més protagonisme polític als directors del Seminari. Aquesta institució pertanyia a l'Església, per tant, que diversos professors del seminari fossin liberals o hi col·laboressin va mostrar el pluralisme de la institució. Apart s'ha de tenir en compte l'aspecte formatiu d'aquest organisme, per tant, aquest darrer apunt podria mediatitzar aquest liberalisme fins al punt de moderar la seva tendència general. Per últim, però no menys important, cal destacar la presència dels ciutadans que es dedicaven a les professions liberals (metges o advocats com exemples paradigmàtics), sens dubte, un sector social que donava molt suport al liberalisme.

L'orientació social del liberalisme dirigent era classista i estava clarament delimitada pels seus interessos de "classe mitja", en el sentit que les capes més humils com els artesans que eren membres dels gremis o els comerciants menys importants no tenien cap representació ni poder de decisió. Tampoc s'ha d'obviar que els llauradors i els camperols no van formar part ja que eren els sectors socials més conservadors i tradicionals, molt vinculats amb el reialisme i, per tant, les autoritats liberals no van voler adjudicar cap àmbit de poder a aquests. Una altra lectura ens mostraria com la marginació política de la classe social més majoritària quantitativament (els camperols n'eren el 55%) va esdevenir un gran problema ja que va afavorir que els jornalers agrícoles lluitessin en el bàndol reialista que defensava la reinstauració de l'absolutisme.

298

Ja havíem vist la difícil relació entre el poder polític i el religiós a partir de l'execució de les mesures concertades per les Corts de Madrid. Una d'aquestes era que en les parròquies s'havia d'explicar la constitució política de la monarquia en unes hores establertes prèviament, com així ho va indicar la Reial ordre del 15 de maig de 1820. Doncs, el regidor Pau Balaguer el 8 de gener de 1823 va constatar que en les parròquies de Sant Joan, de Sant Andreu i de Santa Maria Magdalena no s'explicava. El que implicaria que els sacerdots d'aquestes parròquies eren de tendència ideològica força conservadora i, per tant, no volien convertir els seus fidels en seguidors del model liberal. Lògicament la Paeria va decidir enviar un ofici a fi que els capellans canviessin d'opinió.⁶⁰

En el ple del mateix dia Mariano Gigó va exposar que segons un decret de les Corts els ajuntaments constitucionals havien de subscriure's a la gaseta de la Cort i al diari de Corts. Els membres del poder local van acordar que ho haurien de realitzar i a més a més volien tenir els decrets de les corts ordinàries i extraordinàries. Finalment, la Paeria va estudiar la possibilitat de rebre tots els diaris de la Nació que per llei tenien ordenat tots els ajuntaments constitucionals ja que anteriorment no ho havien realitzat.⁶¹

---

59. Op. Cit. p. 19.

60. Op. Cit. p. 20.

Conclusions

La primera conseqüència de l'aparició del poder liberal va ser el relatiu abandonament del consistori local per part de l'oligarquia municipal, encara que diversos elements anteriors van perdurar. Fou el cas d'Antoni de Gomar, regidor degà de la Paeria al llarg del sexenni absolutista, que va convertir-se en el segon primer batlle de l'etapa constitucional, l'any 1821. Així doncs, la ciutat de Lleida tampoc no va protagonitzar una revolució social, a causa del seu endarreriment cultural i econòmic respecte d'altres zones espanyoles com, sobretot, les del litoral, molt més liberals i proclius al canvi. En definitiva van estar molt presents en la vida política local i no van restar tant a l'ombra com es podia pensar.

L'any 1822 Fermí Gigó va ser l'escollit per dirigir la Paeria des del seient de batlle constitucional primer. El comandant de la Milícia havia assolit el poder municipal. En una etapa bèl·lica el poder militar va fer-se amb el control del govern civil. No va ser fins a l'any 1823, moment en el qual Francesc Xavier Soldevila va ser anomenat batlle primer constitucional, quan els liberals "exaltats" van dominar i controlar l'Ajuntament de Lleida. A destacar el nombre dels nous regidors ja que van ser set en comptes de quatre. Per tant es va establir un govern de concentració nacional per tal d'intentar superar la situació límit imposada per l'imminent invasió de les tropes franceses enviades per la Santa Aliança.

---

61. Op. Cit.

